

KARTA KURSU

Nazwa	Antropologia kulturowa
Nazwa w j. ang.	Cultural Anthropology

Koordinator	Dr hab. Sławomir Kaprański, prof. UP	Zespół dydaktyczny
Semestr studiów	III	Dr hab. Sławomir Kaprański, prof. UP
Punktacja ECTS*	2	

Opis kursu (cele kształcenia)

Kurs stanowi prezentację głównych stanowisk teoretycznych i obszarów badawczych antropologii kulturowej. Materiał przedstawiony będzie w układzie chronologicznym (na tyle, na ile to możliwe), a podstawowe założenia danego kierunku będą ilustrowane materiałami z praktyki badawczej jego reprezentantów. Przy okazji prezentacji stanowisk teoretycznych i praktyki badawczej ich reprezentantów omówione zostaną podstawowe pojęcia, problemy i metody badawcze antropologii kulturowej. Kurs prowadzony będzie w języku polskim. Studenci zapoznają się z genezą antropologii kulturowej, jej podstawowymi teoriami, pojęciami i metodami. Poznają szkoły myślenia antropologicznego i twórczość badaczy, którzy wywarli największy wpływ na rozwój dyscypliny. Szczególny nacisk zostanie położony na analizę badań terenowych prowadzonych w ramach poszczególnych szkół antropologicznych. W rezultacie studenci posiadą kompetencje w zakresie myślenia o świecie w kategoriach różnorodności kulturowej i interpretacji tej różnorodności za pomocą podejścia antropologicznego.

Warunki wstępne

Wiedza	
Umiejętności	Kandydat umie samodzielnie pracować z tekstem, stawiać pytania, tezy i budować argumentację na ich poparcie, uczestniczyć w dyskusji.
Kursy	

Efekty kształcenia

Wiedza	Efekt kształcenia dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
--------	-----------------------------	-------------------------------------

	W01 – ma ogólną wiedzę o tym, czym jest antropologia kulturowa, a także o jej miejscu w systemie nauk społecznych	K_W02
	W02 – rozumie wnioski wynikające z refleksji klasycznej antropologii nad rolą badacza, metodami badawczymi, przedmiotem badania oraz mechanizmami rządzącymi konstruowaniem narracji antropologicznej	K_W06
	W03 – posiada wiedzę o różnych typach społeczeństw przedindustrialnych, ich elementach składowych i ich funkcjach, o człowieku w kontekście jego wytworów kulturowych, norm i wartości oraz sposobów postrzegania świata	K_W03

	Efekt kształcenia dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Umiejętności	U01 – potrafi posługiwać się językiem antropologii kulturowej, samodzielnie interpretować teksty z zakresu antropologii kulturowej, potrafi formułować i analizować problemy badawcze z zakresu antropologii kulturowej	K_U01
	U02 – potrafi samodzielnie rozwijać i pogłębiać wiedzę w zakresie antropologii kulturowej	K_U04
	U03 – potrafi zająć stanowisko odnośnie istotnych zjawisk kultury, w tym współczesnej, wykorzystując ewidencję, argumentację i terminologię antropologii kulturowej	K_U06

Kompetencje społeczne	Efekt kształcenia dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
-----------------------	-----------------------------	-------------------------------------

	K01 – potrafi praktycznie wykorzystać wiedzę z zakresu antropologii kulturowej, potrafi organizować i monitorować swoją pracę	K_K01
	K02 – wykazuje się tolerancją wobec innych kultur, ras i płci, akceptuje inność i prawo do inności; uświadamia sobie ograniczenia postawy etnocentrycznej	K_K03
	K03 – kształtuje w sobie postawę otwartości na nową wiedzę, zainteresowanie wobec zjawisk niezbadanych, zdolność i potrzebę istotnych uogólnień	K_K02

Organizacja											
Forma zajęć	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach									
		A		K		L		S		P	
Liczba godzin	30										

Opis metod prowadzenia zajęć

Zajęcia odbywają się w formie wykładu.

Formy sprawdzania efektów kształcenia

	E – learning	Gry dydaktyczne	Ćwiczenia w szkole	Zajęcia terenowe	Praca laboratoryjna	Projekt indywidualny	Projekt grupowy	Udział w dyskusji	Referat	Praca pisemna (esej)	Egzamin ustny	Egzamin pisemny	Inne
W01													x

1. Antropologia i problem inności.

Czym zajmuje się antropologia? Kulturowa geneza antropologii: antropologia jako specyficznie europejska forma refleksji nad życiem społecznym. Przedmiot antropologii i problem kulturowego ustanawiania inności. Antropologia społeczna i kulturowa: odmiany dyskursów antropologicznych. Uniwersalizm i relatywizm kulturowy. Antropologia a inne nauki społeczne.

2. Początki antropologii kulturowej: kontekst historyczny.

Prekursorzy antropologii. Oświecenie i koncepcja natury ludzkiej. XIX w.: ruchy religijne i kampania na rzecz zniesienia niewolnictwa. Powstanie Ethnological Society of London i jego ewolucja. Powstanie Royal Anthropological Institute. Od antropologii gabinetowej do badań terenowych. Rola *Notes and Queries*... Wyprawa do cieśniny Torresa i jej konsekwencje. A.R. Radcliffe-Brown i Bronisław Malinowski: początki antropologii nowoczesnej. Rzut oka na początki niemieckiej, francuskiej i amerykańskiej tradycji antropologicznej.

3. Ewolucjonizm.

Ewolucjonizm jako sposób porządkowania świata. Ewolucja biologiczna i społeczna. Ewolucjonizm jako próba wyjaśnienia zróżnicowania kulturowego. Wyjaśnianie teraźniejszości przez (hipotetyczną) przeszłość. Problem „przeżytków”. Ewolucjonizm a teoria postępu i europocentryzm. Odmiany ewolucjonizmu i podstawowe cechy myślenia ewolucjonistycznego. Główne obszary badawcze pierwszych ewolucjonistów: pokrewieństwo, totemizm, religia, instytucje społeczne, technologie produkcji.

4. Dyfuzjonizm.

Dyfuzjonistyczna koncepcja natury ludzkiej i zmiany społecznej. Problem podobieństw kulturowych. Powstawanie wynalazków kulturowych, kontakty kulturowe i rozprzestrzenianie się elementów kulturowych: transmisje kulturowe, migracje i podboje jako mechanizmy rozwoju cywilizacji. Jednostki analizy: krąg kulturowy, areał kulturowy, konfiguracja kulturowa. Dyfuzjonizm „popularny” – problem kolebki cywilizacji. Dyfuzjonizm a ewolucjonizm. Od dyfuzjonizmu do porównawczych badań regionalnych i konfiguracjonizmu.

5. Historyczny partykularyzm Franza Boasa i początki antropologii amerykańskiej.

Franz Boas i początki antropologii amerykańskiej. Boas wobec ewolucjonizmu i dyfuzjonizmu. Wiele kultur i problem relatywizmu kulturowego. Interpretacja konkretnych kultur w ich własnych granicach, zamiast uniwersalizującego wyjaśniania kultury „jako takiej.” Dystrybutywne rozumienie kultury. Boas i „antropologia konkretna.” „Historyczny partykularyzm” Boasa.

6. Funkcjonalizm Bronisława Malinowskiego.

Malinowski i powstanie nowoczesnej antropologii społecznej. Nowa wizja antropologii i jej źródła. Synteza romantycznego holizmu z pozytywistyczną wizją nauki. Koncepcja badań terenowych: poznanie przez „całkowite zanurzenie” w badanej rzeczywistości. Badania na Trobriandach i ich konsekwencje dla antropologii. Pojęcia funkcji, instytucji, integracji społecznej, kultury.

7. Funkcjonalizm Bronisława Malinowskiego. Implikacje teoretyczne.

Rozumienie odrębności kulturowej. Malinowski badacz terenowy i Malinowski teoretyk: jedna czy

dwie koncepcje kultury? „Druga rewolucja Malinowskiego”: czy antropolog musi kochać tubylców? Malinowski i autokreacja etnograficzna.

8. Strukturalny funkcjonalizm i drogi rozwoju funkcjonalizmu po Malinowskim.

Badania Radcliffe-Browne’a i alternatywna wersja funkcjonalizmu. Malinowski i Radcliffe-Brown: podobieństwa i różnice. Pojęcie funkcji u Radcliffe-Browne’a. Teoretyczny potencjał funkcjonalizmu Radcliffe-Browne’a. Edward Evans-Pritchard: od strukturalnego funkcjonalizmu do antropologii interpretacyjnej. Audrey Richards i Raymond Firth: kontynuacja funkcjonalizmu Malinowskiego. Meyer Fortes i Max Gluckman: antropologia systemów politycznych. Edmund Leach: od funkcjonalizmu do strukturalizmu.

9. Uczniowie Boasa: Konfiguracjonizm.

Antropologia amerykańska po Boasie: podziały wśród uczniów i nowe kierunki rozwojowe. Badania Mead na Samoa jako pierwsze amerykańskie „holistyczne” badania terenowe i ich związek z kulturą amerykańską. Integracjonistyczne podejście do kultury Ruth Benedict. Pojęcie wzoru kultury i łuku kulturowego. Problem różnorodności kultur i odrębności kulturowych. Relatywistyczne konsekwencje. „Profilowanie” kultur czyli antropologowie w wywiadzie wojskowym.

10. Uczniowie Boasa: Psychokulturalizm.

Kultura, język, osobowość, zachowanie się człowieka, osobowość podstawowa, kulturowe warunkowanie zachowania i psychiki, socjalizacja. Związki antropologii z psychoanalizą: Kardiner. Granice języka jako granice świata: „hipoteza Sapira – Lee Whorfa.” Kultura i osobowość – od antropologii do socjologii: Linton.

11. Szkoła rytualno-symboliczna.

Van Gennep i rytuały przejścia. Koncepcja liminalności. Victor Turner. Mary Douglas. Maurice Bloch.

12. Strukturalizm.

Claude Lévi-Strauss i jego znaczenie. Język, myślenie, powszechniki kulturowe, struktura. Ukryte struktury umysłu i społeczeństwa. Analizy mitów i symboli. Struktury pokrewieństwa. Edmund Leach: od strukturalizmu do podejścia symbolicznego.

13. Antropologia interpretacyjna Clifforda Geertza.

Wykaz literatury podstawowej

Wojciech J. Burszta, *Antropologia kultury*. Warszawa 1998: Zysk i S-ka Wydawnictwo. Rozdział 1: Spotkanie z innością – u korzeni antropologii, ss. 13-34. Rozdział 2: Kultura i kultury, ss.35-57.

Alan Barnard, *Antropologia. Zarys teorii i historii*. Warszawa 2006: PIW. Rozdział 1: Wizje antropologii, ss. 31-45.

Ewa Nowicka, *Świat człowieka – świat kultury*. Warszawa 2007: Wydawnictwo Naukowe PWN, ss. 24-37; 45-88; 272-297; 302-346; 357-381; 389-414.

Ewa Nowicka, *Świat człowieka – świat kultury*. Warszawa 2007: Wydawnictwo Naukowe PWN, ss. 18-24; 38-44; 89-146; 147-176.

Wykaz literatury uzupełniającej

Andrzej K. Paluch, *Mistrzowie antropologii społecznej. Rzecz o rozwoju teorii antropologicznej*. Warszawa 1990: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Rozdział 1: Edward Burnett Tylor, ss. 21-41. Rozdział 2: Lewis Henry Morgan, ss. 42-67.

Alan Barnard, *Antropologia. Zarys teorii i historii*. Warszawa 2006: PIW. Rozdział 4: Dyfuzjonizm i teorie arealu kulturowego, ss. 84-99.

Robert Parkin, *Kraje francuskojęzyczne. Część 2: Durkheim i jego era. Część 3: Marcel Mauss, inni durkheimiści i nurty okresu międzywojennego*. W: F. Barth, A. Gingrich, R. Parkin, S. Silverman, *Antropologia. Jedna dyscyplina, cztery tradycje: brytyjska, niemiecka, francuska i amerykańska*. Kraków 2007: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, ss. 193-234.

Andrzej K. Paluch, *Mistrzowie antropologii społecznej. Rzecz o rozwoju teorii antropologicznej*. Warszawa 1990: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Rozdział 4: Franz Boas, ss. 94-120.

Andrzej K. Paluch, *Mistrzowie antropologii społecznej. Rzecz o rozwoju teorii antropologicznej*. Warszawa 1990: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Rozdział 5: Bronisław Malinowski, ss. 121-152.

Bronisław Malinowski, *Argonauci zachodniego Pacyfiku*. W: E. Nowicka i M. Głowacka-Grajper (red.), *Świat człowieka – świat kultury. Antologia tekstów klasycznej antropologii*. Warszawa 2007: Wydawnictwo Naukowe PWN, ss. 507-552.

Bronisław Malinowski, *Kultura*. W: B. Malinowski, *Jednostka, społeczność, kultura*. (Dzieła, t. 8). Warszawa 2000: Wydawnictwo Naukowe PWN, ss. 82-140.

Andrzej K. Paluch, *Mistrzowie antropologii społecznej. Rzecz o rozwoju teorii antropologicznej*. Warszawa 1990: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Rozdział 6: Alfred Reginald Radcliffe-Brown (1881-1955), ss. 153-177.

Alan Barnard, *Antropologia. Zarys teorii i historii*. Warszawa 2006: PIW. Rozdział 3: Podejścia ewolucjonistyczne, fragment: ss. 73-83. Rozdział 6, fragment: Podejścia marksistowskie, ss. 131-138.

Ruth Benedict, *Różnorodność kultur*. W: E. Nowicka i M. Głowacka-Grajper (red.), *Świat człowieka – świat kultury. Antologia tekstów klasycznej antropologii*. Warszawa 2007: Wydawnictwo Naukowe PWN, ss. 357-371.

Ralph Linton, *Pojęcie kultury*. W: E. Nowicka i M. Głowacka-Grajper (red.), *Świat człowieka*

– *świat kultury. Antologia tekstów klasycznej antropologii.* Warszawa 2007: Wydawnictwo Naukowe PWN, ss. 403-417.

Alan Barnard, *Antropologia. Zarys teorii i historii.* Warszawa 2006: PIW. Rozdział 7: Od relatywizmu do kognitywistyki, ss. 146-169.

Andrzej K. Paluch, *Mistrzowie antropologii społecznej. Rzecz o rozwoju teorii antropologicznej.* Warszawa 1990: Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Rozdział 10: Claude Lévi-Strauss, ss.256-288.

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta)

Ilość godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	30
	Konwersatorium (ćwiczenia, laboratorium itd.)	
	Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym	10
Ilość godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	10
	Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu	
	Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca w grupie)	
	Przygotowanie do egzaminu	10
Ogółem bilans czasu pracy		60
Ilość punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		2